

Домашнє завдання
7 клас

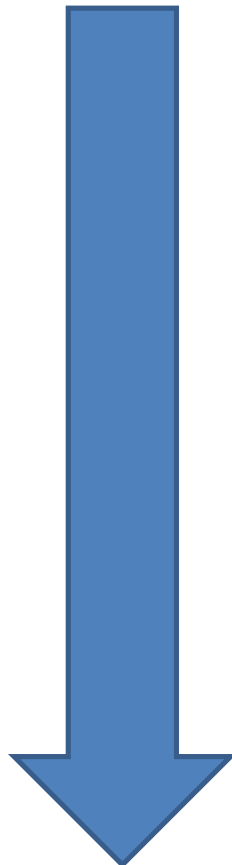
Предмет «Народознавство»
01-11-2025

На уроці ми працювали розпочали тему «Українська Витинанка», зокрема вчили про походження та аналоги витинанок, лінії симетрії та пробували вирізати деякі види витинанок.

На домашнє завдання прошу прочитати лекцію в додатку, подивитися презентацію в додатку.

Нового письмового завдання нема, але хто ще не задав попереднє завдання (**5-6 речень** про типові риси, будову та оздоблення української хати), прошу написати і принести 01 25 25.

З повагою, вчителька народознавства Оксана Заваденко

Тема Українська витинанка

Витинанки (від українського слова — «витинати» — «вирізувати») — вид давнього слов'янського, зокрема українського народного декоративного мистецтва. Включає сюжетні та орнаментальні прикраси житла — ажурні, силуетні тощо. Виготовляється за допомогою ножиць, ножа, сокирки тощо знарядь. Матеріалом для витинанок є папір (білий або кольоровий), дерево, рослинні заготовки, шкіра. Використовують витинанки для прикрашання приміщення — стін, вікон, полиць, коминів, печей, а також одягу. Витинанки застосовують як у побуті, так і перед релігійними чи світськими святами.

Історія витинанки

Традиції аналогічні до витинання на території України віднаходять зокрема у трипільській кераміці.

З тканини та шкіри елементи витинанок ми зустрічаємо в народному одязі, наприклад на гоцульських кептарях та полтавських керсетках.

Українські народні паперові витинанки, як прикраси сільських хат, з'являються у **середині ХІХ(19) ст.**

Прадідом сучасної витинанки стали **кустодії**. Це були підкладки для печаток. До винайдення паперу кустодії робилися зі шкіри і висіли біля документів-грамот на міцних шнурках. Виготовляли їх у формі квадрата, круга, краї якого обов'язково виступали на декілька сантиметрів з-під печатки, щоб оберігати її від пошкоджень. Паперові кустодії (ХVІІ-ХVІІІ ст.) теж вирізувалися з виступаючим краєм, їх прикрашали ажурними прорізами, а середина лишалася цілою для відтиску. Для їх витинання папір згортався в декілька разів так, як і сучасна витинанка. Тому і вважаються кустодії своєрідними прототипами українських витинанок. Авторами кустодій були писарі сотенних, полкових та Генеральних канцелярій, а географія їх розповсюдження була досить широкою: Київ, Вінниця, Львів, Батурин, Кам'янець-Подільський. Коли ж папір став значно дешевшим, то кустодії почали виготовляти з нього.

З цього часу витинанка входить у більш частий вжиток і простих селян. Нею прикрашали хати знадвору, вінка, сволоки, печі, а особливо ванкір-перехід з "курної" хати до "мальованої". Витинанку часто використовували поряд з розписом, а іноді і замінювали нею останній, адже це було зручно, коли треба було білити хату. На жаль, саме через цю причину ми рідко можемо бачити в музеях стару автентичну витинанку, адже її життя було надзвичайно коротке-рік чи два.

Витинанки кожного регіону різнилися орнаментами та зображеннями, так витинанки західних областей розмиті та дрібно орнаментовані, як і писанки та рушники цих земель. Найбільш поширеними витинанки були на Поділлі, Подніпров'ї та Прикарпатті. На Подніпров'ї вони часто доповнювали хатні розписи.

Для Поділля властиві два типи розташування витинанок на стінах — шпалерний і килимовий. На Прикарпатті їх наліплювали поздовжніми стрічками попід стелею, по сволоку, навколо вікон. Витинанки побутували у поєднанні зі шкіряними прикрасами, настінними розписами, вишивками, збагачуючи свої форми й орнаментальні мотиви. Подільські витинанки продовжують величність і монументальність народних килимів, гончарних розписів, вишивок краю.

Витинанки Дніпропетровщини перегукуються з петриківським розписом, особливо сюжетами і більш схожі на картини-аплікації.

Витинанки, як і малюнки, мали стійку композиційну структуру. Основним мотивом петриківської витинанки є «дерево життя». До різновидів мотиву «дерева» відносяться декілька квіткових композицій: гілка («галузка»), «суцвіття» («китиця»), «букет», «вазон», «квітка». Рідше зустрічаються жанрові композиції, до яких входять стилізовані зображення людей і тварин. Вирізані з кольорового паперу витинанки наклеювали на стіну.

За технологічними та художніми особливостями витинанки поділяються на:

- **ажурні** — виготовляються з одного аркуша паперу, зображення міститься у прорізах;
- **силуетні** — зображення виступає силуетом;
- **одинарні** — виготовляються з одного аркуша паперу;
- **складні** — аплікаційні з кількох аркушів паперу, тому майже завжди багатоколірні.

За технікою виготовлення і способом подачі зображення складні витинанки поділяються на **складені** (великомаштабні твори, зображення яких утворені з окремих елементів, складених поряд один з одним, гармонійно поєднаних між собою в єдине ціле) і **накладні** (накладні одна на одну «гіркою»).

За *формою* витинанки можуть бути різноманітними й нагадувати кола, ромби, квадрати, овали, смужки, і навіть утворювати складні сюжетні композиції.

Витинанки бувають таких груп:

- **фігурки** — силуетні витинанки, витяті за контуром;
- **розетки** — ажурні витинанки, що складаються з розеток, зірок, ромбів, квадратів (усі одинарні) та накладних «сонечок»; до них відносять витинанки «**сніжинки**».
- **дерева** — сюжетно-декоративні витинанки, будуються відносно вертикальної осі: дерево, дерево з пташками, гілка, букет, вазон і под.;
- **стрічки** — смужки з однією або двома сторонами композицією орнаменту;
- **шпалери** — витинанки, які складаються з таких типів композиційної структури: центральна, рядова, сітчаста, вільне заповнення;
- **фіранки** — рід паперових прикрас, як ускладнений варіант одинарних стрічкових витинанок;

Але на скільки б не були різними витинанки в різних куточках нашої країни, все ж вони вражають притаманним українському народному мистецтву колоритом, традиційністю у виконанні та використанні самих оздоблень.

Українська витинанка

Витинанка - від слова “витинати” - вирізати – це вид українського народного декоративного мистецтва

“Vytynanka” - is an art of paper cutting images with scissors or a knife.

Витинанки поширилися в Україні у 19-тому сторіччі, коли папір став доступний людям. Проте елементи, подібні до витинанок знаходять ще в

5 ст. до н.е..

- Кустодій – шкіряна або паперова обгортка для печатки, яка вважається прототипом витинанки

Ажурна витинанка – коли ми бачимо зображення в прорізах

**Силуетна витинанка – коли
зображення виступає силуетом**

**Одинарна
витинанка –
коли вона
виготовлена з
одного листка
паперу**

Галина Дудар

Складна витинанка – зроблена з кількох листків паперу, переважно різного кольору

Витинанки «фігурки» - силуетні витинанки зроблені за контуром. Ангел

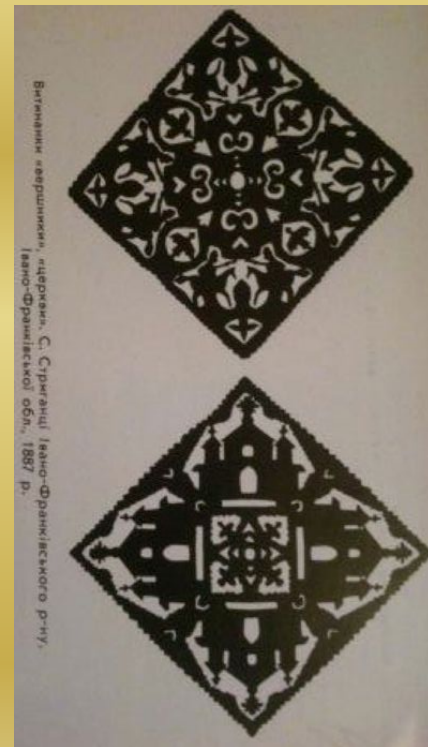

Витинанки «деревя» - коли зображення вирізувалося по вертикальній осі

Витинанки «розетки» - мають багато осей симетрії, які сходяться у центрі.

До них також належать т.зв. «сніжинки»

Витинанки «стрічки» - коли візерунок повторювався по

горизонталі

Витинанки «фіранки»

«Шпалерні» витинанки – витинанки «картинного типу», з різними лініями симетрії

Ой люлі-люлі, налетіли гулі,
Сіли на воротах в червоних чоботях

З. Косицька

ДЕРЕВО ЖИТТЯ

Ажурна витинанка

Силуетна витинанка

Одинарна витинанка

Складна аплікаційна

Designed by ...

...

ИСКУССТВО ДЕНЬ

Хата,
прикрашена
витинанкам
и

Хата,
прикрашена
витинанкам
и

Хата,
прикрашена
витинанкам
и